

1821, ΣΚΑΪ, αλήθεια - “Είναι ο καιρός ώριμος ...”;

Ήδη τα σπαθιά έχουν βγει απ’ τα θηκάρια και ήδη καταμετρώνται οι *πρώτες απώλειες* στο πεδίο της ηλεκτρονικής μάχης που ξεσήκωσε η σειρά «1821» του ΣΚΑΪ. Αυτό ήταν αναμενόμενο, ιδιαίτερα αν σκεφτούμε ότι οι τότε εμφύλιες διαμάχες που ως ένα βαθμό καταλάγιασαν με την έλευση του Όθωνα, αμέσως μεταφέρθηκαν στο πεδίο της τυπογραφίας. Την ιστορική καταγραφή ξεκινούν και οδηγούν κυρίως οι «χαμένοι» της σύγκρουσης, γρήγορα όμως εμπλέκονται όλοι. Αποτέλεσμα: όλες σχεδόν οι ιστορίες και τα απομνημονεύματα Ελλήνων του 19^{ου} αιώνα επικαλούνται την αποκάλυψη της «αλήθειας», ουσιαστικά, αποτελούν το μέσο για την ανασκευή κάποιας άλλης, αντίθετης καταγραφής. Από το σκηνικό αυτό δεν εξαιρείται τελείως και ο 20^{ος} αιώνας. Αλλά και ο 21^{ος} επιβεβαιώνει μέσα από την ήδη εκδηλωθείσα αντιπαράθεση (είτε σε επίπεδο κραυγών, είτε σε επίπεδο επιχειρημάτων) ότι όντως υπάρχει ανοιχτό / άλυτο θέμα. Δεν έχουμε ακόμα συμφωνήσει για το **τι συνέβη γύρω από το 1821**, επειδή το ζήτημα ήταν πολιτισμικό και ως τέτοιο υφίσταται μέχρι και σήμερα.

Νομίζω, πως αν εξετάσουμε ψυχραιμότερα το ως σήμερα σκηνικό της εκπομπής, δεν είναι τόσο το πρόβλημα της «**γέννησης ενός έθνους**» που βγάζει μάτι στη σειρά του ΣΚΑΪ. Αλλωστε, με μια ματιά στο [βίντεο](#) της πρώτης εκπομπής βλέπουμε ότι το πράγμα είναι ακόμα πιο προβληματικό: «Το **έθνος** της **Ελλάδας**» εμφανίζεται ως υποκείμενο της Επανάστασης, ενώ η σειρά ισχυρίζεται ότι το **έθνος** γεννιέται με την Επανάσταση -και βέβαια- κανείς δεν διαφωνεί ότι το **κράτος** (εθνικό) όντως ιδρύεται εξ αφορμής της. Δύο «ανύπαρκτοι» (έθνος και κράτος) συνεργάζονται και επαναστατούν ! Εσκεμμένη η διατύπωση ή ξέφυγε ; Μάλλον εσκεμμένη γιατί τόση σύγχυση δεν δικαιολογείται από ιστορικούς ικανούς (αλλού τα κείμενα αναφέρονται σε «έθνος και κράτος», αλλού μόνον σε «έθνος»). Η συζήτηση όμως των κινήτρων που είχαν ιστορικοί και παραγωγοί, οι θεωρίες συνωμοσιών δεν οδηγούν κάπου, ή τουλάχιστον δεν έχουν νόημα σε πρώτη φάση. Άλλωστε, η συζήτηση που ακολούθησε την προβολή του 1^{ου} επεισοδίου, παρά την αδυναμία του συντονιστή, κινήθηκε σε θετικό πλαίσιο και επιβεβαίωσε ιστορικούς ικανότατους. Παρόλα αυτά, το ζήτημα παραμένει, κάτι δεν κάθεται καλά, αλλιώς το 21 δεν θα διέγειρε τόσο πολύ τα πνεύματα.

Νομίζω κανείς δεν αρνείται ότι δικαίωμα (και υποχρέωση) ενός οργανισμού, ενός τηλεοπτικού σταθμού είναι το θέαμα και το **κέρδος**. Και προς την κατεύθυνση αυτή κινείται το ημι-δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ του ΣΚΑΪ και η συνακόλουθη εκδοτική προσπάθεια. Βέβαια, οι ιστορικοί και οι συντελεστές του δεν θα μπορούσαν να αρκεστούν σ’ αυτή τη στόχευση. Δηλώνουν ότι στα ιστορικά γεγονότα προστίθενται «**καινούριες ερμηνείες**» (Βερέμης), ή σπεύδουν να τοποθετηθούν αρνητικά ως προς μια μερίδα που (προβλέπουν ότι) θα αντιταχθεί: «**δεν θα με ενδιέφερε να συμμετάσχω σε μια παραγωγή φουστανέλας**» (Τατσόπουλος). Τέλος δηλώνεται ότι η «**νέα ματιά**» δεν έχει στόχο να προβοκάρει. Είναι όμως έτσι; Ή μάλλον, είναι τελικά έτσι, όχι ως προς θέματα όπως «**Αγία Λαύρα**» και «**κρυφό σχολειό**», αλλά ως προς θέματα περισσότερο ουσιαστικά όπως «**τι είδους επανάσταση επιδιώχθηκε**», «**ήταν κεντρικός στόχος η ίδρυση εθνικού κράτους**»; Από την άλλη πλευρά, αν κάποιος εστιάζει την κριτική και στο πλαίσιο της διακήρυξης των συντελεστών, μπορεί να ρωτήσει γιατί ο Κολοκοτρώνης όταν φαίνεται να βάζει την περικεφαλαία του παραπέμπει στο γνωστό «**ελληνοποιημένο**» πορτραίτο του (που έγινε και άγαλμα) και όχι στο αρβανίτικο με το ξυρισμένο μπροστινό μέρος του κεφαλιού (που επικρατεί στα ξένα βιβλία). Ήταν κάτι που διέφυγε της προσοχής μιας εμφανικά δηλωμένης «**οπτικοποιημένης παραγωγής**» ή ενέχει κάποια σκοπιμότητα; (η καχυποψία είναι πάντοτε και αναγκαστικά παρούσα).

Φαίνεται δηλαδή ότι είναι το κεντρικό ζήτημα είναι αλλού: η σειρά 1821 του ΣΚΑΪ ισχυρίζεται ότι «...είναι ο καιρός ώριμος να πούμε την αλήθεια για την Επανάσταση...». Ποια φαίνεται να είναι αυτή η «αλήθεια»; Η «Αγία Λαύρα» δεν υπήρξε (σωστό, όμως η ορισθείσα ημέρα ήταν όντως η 25η Μαρτίου). Προφανώς δεν είναι το μόνο στοιχείο της «αλήθειας» του ΣΚΑΪ, όμως ήδη το 1^ο επεισόδιο και η ανακοινωθείσα περίληψη του 2^{ου} δείχνουν ότι ο ξεσηκωμός του 1821 κρίνεται από το ΣΚΑΪ «ελληνικός», «εθνικός» με απώτερο στόχο την ίδρυση ελληνικού εθνικού κράτους. Το σημαντικότερο λοιπόν σημείο που φαίνεται να επιδιώκεται, είναι, κάτω από τον κουρνιαχτό που θα προκαλέσουν οι διαξιφισμοί *Λαυρατικών* και *Αντιλαυρατικών* να περάσει στα ψιλά και χωρίς αντίρρηση ότι η **Επανάσταση του 1821** ήταν σχεδιασμένη ως «**Εθνική / Εθνοαπελευθερωτική**» (Βερέμης). Ήδη δηλώνεται ότι θα γίνει λόγος για τους εμφύλιους πολέμους. Από ποια σκοπιά όμως, αφού έχει ήδη αποκλειστεί τόσο η διαμάχη Φιλικών (ετεροχθόνων) και Μοραϊτών-Ρουμελιωτών-Υδραίων (αυτοχθόνων), όσο και οι ενδοφιλικές (φαναριώτικες και προσωπικές) διενέξεις; Και τι είδους λόγος θα γίνει για τους Εταιριστές / Φιλικούς αφού η δράση τους στη «Βλαχομογδανία», η οργάνωσή τους στη Βιέννη και στη Ρωσία αποσιωπάται; Μένει φυσικά ανοιχτό και το θέμα του τι πέτυχε η Επανάσταση, δηλαδή πώς κατέληξε. «**Πέτυχε η Επανάσταση κι αυτό δεν ήταν καθόλου αυτονόητο**» λέει ο Π. Τατσόπουλος. Σωστά, με πρώτη ματιά, τι ακριβώς πέτυχε όμως, σχετίζεται και με το τι στόχευε. Τέλος, πώς η πολιτική των δανείων που ξεκινά από το 1823, τρία τουλάχιστον χρόνια πριν την ανακήρυξη της ημιαυτονομίας ελληνικού κράτους, επτά χρόνια πριν την ανακήρυξη ανεξαρτησίας αφήνει αναπάντητο το **πού απέτυχε** αυτή η Επανάσταση ώστε ακόμα και η πολιτική των απανωτών δανείων να φτάνει αμείλικτα ως το σήμερα. Όσο για την «Οθωμανική άποψη» που θα εκπροσωπήσει και την πλευρά της *νομιμότητας*, προφανώς και βοηθάει. Δεν θα βοηθούσε όμως περισσότερο η άποψη της Ρωσικής, της Αυστριακής και (κυρίως) της Βρετανικής διπλωματίας; Συμπερασματικά: αποκατάσταση της «αλήθειας» είναι μόνο η κατάρριψη μύθων ή και η αποκατάσταση της αποσιώπησης, της διαστρέβλωσης, της εσκεμμένης υποβάθμισης;

Αναμένοντας λοιπόν τον τρόπο που θα ενταχθεί στην ιστορική ματιά το *Λονδίνο*, το *Παρίσι* και το *Μόναχο* (;) παραμένει και τίθεται το ερώτημα: πώς θα συνδέσει το τότε με το σήμερα, πώς θα κατορθώσει να πει την «αλήθεια» η σειρά του ΣΚΑΪ για τις εμφύλιες διαμάχες που ξέσπασαν με το «καλημέρα του 1821» (σωστότερα, εμφανίστηκαν κατά την προετοιμασία της Επανάστασης), όταν έχει ήδη παρακαμφθεί το προ-επαναστατικό πεδίο, οι προεπαναστατικές αλλά και οι ιδεολογικές διαμάχες που συντελέστηκαν στη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα περί της πολιτισμικής ταυτότητας των Ελλήνων και περί του κρατικού μορφώματος που επεδίωξαν οι οργανωτές της Επανάστασης; Ορατός είναι ο κίνδυνος, η «αλήθεια» αυτή να προκαλέσει απλώς ένα κύκλο αντιπαραθέσεων για το ρόλο των ρασοφόρων στην Επανάσταση, χωρίς όμως κι εκεί να επιδιώκεται μια συζήτηση ουσίας από τους ιστορικούς της σειράς του ΣΚΑΪ, αντίθετα να διαφαίνεται μια άσκοπη πολεμική μεταξύ θρησκείας – έθνους/κράτους από τον παρουσιαστή της σειράς, που οφείλεται στην προαναφερθείσα ελλειμματική διαπραγμάτευση.

30.1.2011

Στέργιος Ζυγούρας
Μουσικός